

REGERINGEN

Utbildningsdepartementet

Regeringsbeslut

I:5

2011-10-27

U2011/5947/S

U2011/2269/S (delvis)

Statens skolverk

U2010/7669/S (delvis)

106 20 Stockholm

U2011/263/S (delvis)

Uppdrag att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa. Uppdraget ges med förbehåll för att riksdagen beslutar i enlighet med regeringens förslag i Budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1 utg.område 16).

I uppdraget ingår att sprida information om möjligheten för skolhuvudmän att ansöka om statsbidrag till personalförstärkningar inom elevhälsan och till speciallärare, att erbjuda utbildningsinsatser till elevhälsans personal om elevhälsans inriktning och organisation, psykisk ohälsa samt barn som far illa eller riskerar att fara illa och att vid behov utarbeta material om regelverk och evidensbaserad praktik. I uppdraget ingår även att utveckla ett stödmaterial om hur skolorna bör utforma dokumentation om elevers behov av stöd vid övergångar mellan skolor och skolformer. Skolverket ska också som en del i uppdraget förslå en modell för att följa upp kvaliteten på och tillgången till elevhälsa. Närmare om uppdraget redovisas under skälen för regeringens beslut.

Under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med regeringens förslag i Budgetpropositionen för 2012 i fråga om anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* får medel användas enligt följande. För att genomföra uppdraget får Skolverket under 2012–2015 använda 641 miljoner kronor. Av dessa medel får Skolverket använda totalt högst 625 miljoner kronor för bidrag till personalförstärkningar under de fyra åren. Resterande 16 miljoner kronor får Skolverket använda för övriga insatser, varav 13 miljoner kronor för utbildningsinsatser, 500 000 kronor för att utforma stöd för den information som ges vid övergångar mellan skolor och skolformer och 2,5 miljoner kronor för att föreslå en modell för uppföljning av kvalitet och tillgång till elevhälsa. Totalt får Skolverket använda högst 7,7 miljoner kronor för administrativa uppgifter. Uppdelat per år får

Skolverket inom ramen för uppdraget för 2012 använda högst 50 miljoner kronor, för 2013 högst 151 miljoner kronor och för 2014 och 2015 högst 220 miljoner kronor per år.

En modell för uppföljning av kvaliteten på och tillgången till elevhälsa ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 februari 2013. Uppdraget som helhet ska redovisas senast den 1 april 2016. En kartläggning och en aktiv granskning av hur insatserna har bidragit till en förstärkt elevhälsa ska ingå i redovisningen. Skolverket ska också i samband med årsredovisningen varje år under den tid uppdraget pågår lämna en rapport om hur uppdraget genomförs.

Bakgrund

I Budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1 utg.område 16 rskr. 2009/10:126) aviserade regeringen ett tillfälligt riktat statsbidrag om 650 miljoner kronor under åren 2012 och 2013 till skolhuvudmän för att möjliggöra en förstärkning av elevhälsan. I budgetpropositionen gjordes också bedömningen att en del av resurserna borde avsättas för fortbildningsinsatser för elevhälsans personal. Av Budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.område 16) följer att regeringen beräknade att 15,5 miljoner kronor för 2011 och 31 miljoner kronor från och med 2012 skulle avsättas för ökade kostnader med anledning av bestämmelserna om elevhälsa i den nya skollagen (2010:800). Av budgetpropositionen för 2011 framgår vidare att medel har tillförts anslagen 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*, utg. område 25, 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* och 1:4 *Sameskolstyrelsen*, utg.område 16, för ökade kostnader med anledning av skollagen. I Budgetpropositionen för 2012 föreslår regeringen att motsvarande anslag tillförs medel för detta ändamål.

Av skollagen framgår att det ska finnas elevhälsa för eleverna i förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Den ska vara förebyggande och hälsofrämjande och stödja elevernas utveckling mot målen. I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 274) anges att elevhälsans arbetssätt förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga målgrupper samt att det finns kompetens att tillgå för detta arbete.

Flera rapporter visar att kunskapen och kompetensen om elevernas behov av stöd behöver utvecklas. Av slutbetänkandet från delegationen för jämställdhet i skolan *Flickor, pojkar, individer – om betydelsen av jämställdhet för kunskap och utveckling i skolan* (SOU 2010:99) framgår att det är viktigt att skolan förmår att uppmärksamma flickors och pojkars behov av stöd i olika åldrar för att stärka den psykosociala hälsan. Generellt behöver fler pojkar mera stöd under de tidigare åren

och fler flickor under grundskolans senare år och i gymnasieskolan. I slutbetänkandet från utredningen om utsatta barn i skolan *Se, tolka och agera – allas rätt till en likvärdig utbildning* (SOU 2010:95) framhålls att kunskapen om regelverk och andra berörda myndigheters, i första hand socialnämndens och hälso- och sjukvårdens, ansvar för samverkan behöver förbättras. Det framgår också att det finns behov av att tidigt uppmärksamma och sätta in åtgärder för barn som far illa eller riskerar att fara illa.

I slutbetänkandet från utredningen om utsatta barn i skolan framgår vidare att övergångar inom och mellan olika skolformer för barn och elever i behov av särskilt stöd kan innebära en risk för att viktig pedagogisk information går förlorad. Det är viktigt att skolans dokumentation håller en hög professionell nivå både för att föräldrar ska vara positiva till att den överlämnas och för att den ska kunna leda till en bra lärandesituation för eleven.

Riksdagen har gett regeringen tillkänna att regeringen ska se till att det görs en nationell översyn av tillgängligheten till och kvaliteten på elevhälsan (bet. 2010/11:UbU7, rskr. 2010/11:206). Socialstyrelsen har under 2010 undersökt förutsättningarna för att utveckla kvalitetsindikatorer för elevhälsan när det gäller psykisk ohälsa. I slutrapporten, *Att mäta kvalitet i skolhälsovårdens/elevhälsans arbete med psykisk ohälsa*, konstateras att det krävs mer utvecklingsarbete för att fastställa vilka kvalitetsindikatorer som är mätbara.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen bedömer att utvecklingen av och tillgången till elevhälsa och speciallärare är central för att skolorna ska kunna erbjuda eleverna en god lärandemiljö som ger dem förutsättningar för att tillgodogöra sig utbildningen och nå målen för undervisningen. En förstärkt elevhälsa och tillgång till speciallärare kan också medföra ett mer effektivt arbete med elever i behov av särskilt stöd och andra svårigheter i skolsituationen. Regeringen bedömer därför att ett riktat statsbidrag bör erbjudas som möjliggör en förstärkning av elevhälsans personal och av speciallärare.

Vidare bedömer regeringen att det finns ett behov av att erbjuda utbildningsinsatser om elevhälsans inriktning bl.a. mot bakgrund av den nya skollagens bestämmelser om elevhälsa. Särskilda utbildningsinsatser behöver riktas till elevhälsans personal vid skolor med låg måluppfyllelse och skolor i socialt utsatta områden. Därutöver bedömer regeringen att en modell för uppföljning och utvärdering av kvaliteten på och tillgången till elevhälsa bör utformas för att elevhälsan ska utvecklas i enlighet med lagens intentioner.

Närmare om uppdraget

Information om medel till personalförstärkningar

Under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med regeringens förslag i Budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1 utg.område 16) avser regeringen att före utgången av 2011 fatta beslut om en förordning om statsbidrag till personalförstärkningar inom elevhälsan och till speciallärare. Skolverket ska därför informera skolhuvudmännen om den kommande möjligheten att ansöka om statsbidrag till personalförstärkningar. Regeringens avsikt är att ett sådant statsbidrag bör kunna lämnas till skolhuvudmän för att förstärka elevhälsan med skolläkare, skolsköterska, skolkurator, skolpsykolog, speciallärare och lärare med specialpedagogisk kompetens. Statsbidrag bör lämnas med 250 000 kronor per bidragsår för en heltidsanställning eller uppdrag motsvarande heltid och reduceras i motsvarande mån för anställning som inte omfattar heltid. Skolhuvudmännen skjuter till resterande medel för anställningen. Det är regeringens avsikt att bidrag till personalförstärkningar inom yrkeskategorierna skolläkare, skolsköterska, skolkurator och skolpsykolog bör prioriteras. För yrken som är legitimerade bör bidrag endast lämnas under förutsättning att den som anställs har legitimation för det yrke som anställningen gäller. Bidrag för personalförstärkningar bör lämnas för maximalt två år och betalas ut en gång per år.

Det är vidare regeringens avsikt att skolhuvudmännen bör ansöka om medel till personalförstärkningar hos Skolverket. I ansökan bör ingå en redovisning av tillgången till elevhälsan vid ansökningstillfället och på vilket sätt huvudmannen avser att förstärka elevhälsan. Förstärkningen bör innebära en faktisk ökning av den personal som finns att tillgå för att utföra elevhälsans uppgifter oavsett hur elevhälsan är organiserad. Den sökande bör kunna bli återbetalningsskyldig om medlen inte har lett till en förstärkning av elevhälsans personal eller av speciallärare. Skolverket bör också genomföra en aktiv granskning av hur huvudmännen ser till att bidraget leder till en faktisk personalförstärkning. Om det kommer in fler ansökningar än det finns medel för, bör Skolverket besluta om urval. Vid urvalet bör huvudmän som har en långsiktig ambition och som har behov av en förstärkt elevhälsa prioriteras. Vid urvalet bör Skolverket även beakta geografisk spridning och att bidrag lämnas till både kommunala och fristående huvudmän. Ett flexibelt ansökningsförfarande bör användas så att de medel som avsatts nyttjas optimalt.

Utbildningsinsatser

Skolverket ska erbjuda seminarier eller mindre konferenser om elevhälsans inriktning och organisering till främst rektorer och elevhälsans personalkategorier inom grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Särskilda seminarier

om elevhälsans inriktning och organisering ska riktas till rektorer och personal inom elevhälsan vid skolor med låg måluppfyllelse och i socialt utsatta områden. Seminarierna ska ge förutsättningar för erfarenhetsutbyte. Skolverket ska också erbjuda konferenser till politiker och chefstjänstemän på förvaltningsnivå om elevhälsans inriktning.

Vidare ska Skolverket i samverkan med Socialstyrelsen och efter samråd med Statens folkhälsoinstitut erbjuda konferenser om flickors och pojkars psykiska hälsa och ohälsa och skolans ansvar på detta område. Information om arbetet för tidig upptäckt och tidiga insatser som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet ska spridas. I uppdraget ingår också att uppmärksamma kontaktytor med andra berörda myndigheter som skolan samverkar med i dessa frågor.

Därutöver ska Skolverket i samverkan med Socialstyrelsen erbjuda konferenser om skolans ansvar för barn som far illa eller riskerar att fara illa. Konferenserna ska bl.a. innehålla information om skolans ansvar för att uppmärksamma och ge stöd till dessa barn, betydelsen av tidiga insatser, regelverk för anmälan och samverkan, sekretessfrågor samt andra berörda myndigheters, t.ex. socialnämndens och hälso- och sjukvårdens, ansvar och arbetsuppgifter.

I uppdraget ingår även att identifiera och vid behov framställa olika stödmaterial om regelverk och evidensbaserad praktik för de områden som beskrivs ovan, elevhälsans inriktning, barn som far illa eller riskerar att fara illa och flickors och pojkars psykiska ohälsa och skolans ansvar.

Utformning av stödmaterial för att underlätta barns och elevers fortsatta lärande vid övergångar inom och mellan skolor och skolformer

Skolverket ska, i samverkan med Socialstyrelsen, utforma ett stödmaterial till förskolor, grundskolor och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för att underlätta barns och elevers fortsatta lärande vid övergångar inom och mellan skolformer. Skolverket ska särskilt beakta övergångar för barn och elever i behov av särskilt stöd. Avsikten är att barnen och eleverna ska tillförsäkras en kontinuitet i det stöd som ges och att det skapas en förutsättning för en helhetssyn på barnets och elevens lärande under hela skoltiden. Skolverket ska i arbetet med stödmaterial ta hänsyn till de förslag som har lämnats av Utredningen om sekretess för uppgifter i skolväsendet och vissa andra utbildningsformer och verksamheter m.m. (U2010:02).

Uppföljning av kvaliteten på och tillgången till elevhälsa

Skolverket ska i samverkan med Socialstyrelsen och efter samråd med Statens skolinspektion utarbeta indikatorer för uppföljning och utvärdering av huvudmännens arbete med elevhälsa. Inom ramen för uppdraget ska Skolverket:

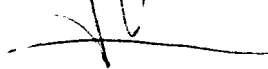
- kartlägga vilka krav som ställs på elevhälsan i skollag, hälso- och sjukvårdslagen samt övrig relevant lagstiftning,

- inventera befintliga datakällor och ge förslag på utvecklingsinsatser,
- analysera förutsättningar för att ta fram nationella indikatorer som belyser faktorer kopplade till kvalitet och effektivitet, och
- presentera förslag till modell för nationella uppföljningar och utvärderingar på området.

På regeringens vägnar

Jan Björklund

Klara Granat

Kopia till

Riksdagen/utbildningsutskottet
Finansdepartementet/BA
Socialdepartementet/FS
Socialstyrelsen
Statens folkhälsoinstitut
Statens skolinspektion